

УДК 159.924 : 351

УЛУНОВА Ганна Євгенівна,
*доцент кафедри психології Сумського державного
педагогічного університету імені А.С. Макаренка,
кандидат психологічних наук, доцент*

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Підвищення професійної психологічної культури державних службовців є як чинником змін, що мають відбутися у сфері взаємодії чиновників з громадянами, так і гарантом психологічного комфорту особистості у професії. Професійна психологічна культура державних службовців вивчається з позицій діяльнісного, дидактичного, компетентісного та інших підходів, що відбиває концептуальні засади дослідника та особливості предмету дослідження [2; 3; 4]. У роботі ми зупинимося на змісті професійної психологічної культури державних службовців із позицій акмеологічного підходу.

З позицій акмеологічного підходу професійна психологічна культура державного службовця являє собою цілісне, особливе

новоутворення, що прогнозує і регулює саморозвиток у державних службовців якостей, які забезпечують ефективність функціонування психологічних аспектів професійної самореалізації та збереження внутрішнього психологічного комфорту фахівця. За О.М. Гришиною психологічна культура державного службовця визначається як «інтегративне новоутворення особистості, що виконує проектно-регулюючу функцію психіки, яка полягає в оптимальній самореалізації особистості в процесі взаємодій і здійснення професійної діяльності на рівні соціально бажаних стандартів в умовах приписів і обмежень в сучасній системі державної служби»[1, с. 11].

Окремим завданням є виділення акмеологічних інваріантів професіоналізму державних службовців, що визначають їх професійну психологічну культуру, та їх диференціація з акмеологічними інваріантами, що визначають професійну культуру державних службовців. Це може бути зроблено за рахунок звуження переліку акмеологічних інваріантів професійної культури державних службовців на основі ключових компетенцій державних службовців.

Аналогічно професійній культурі державного службовця професійна психологічна культура представників цієї ж метапрофесії включає акмеологічні інваріанти професіоналізму особистості, які бувають: а) загальними, незалежними від специфіки діяльності (для державних службовців це інтелектуальні здібності, здібності до самоконтролю та саморегуляції, комунікативні здібності, здібності до адекватної самооцінки та гнучкості тощо); б) специфічними, що відображають зміст і вимоги професійної діяльності (для державних службовців це здібності до розв'язання конфліктів у професійній групі, публічно виступати, переконувати тощо).

Окреме місце в акмеологічних інваріантах професіоналізму особистості державних службовців, за М.В. Швидкою, належить рефлексивній культурі. З нею погоджується й І.П. Лотова, яка до специфічних акмеологічних інваріантів відносить здібності держслужбовця до перетворювальної діяльності в самому собі: самоусвідомлення, самопізнання, саморегулювання. Саме тому підсистему продуктивної Я-концепції як систему уявлень людини про себе, віднесено А.О. Деркачем та В.Г. Заикиним до складових професіоналізму, ми розглядаємо у зв'язку і з зовнішньою, і з внутрішньою професійною психологічною культурою державних службовців.

Т.Л. Григор'євою проаналізовані відмінності змісту Я-концепції державних службовців різних рівнів управління. Так, вираженість таких особливостей професійної Я-концепції, як «влада Я»

(самоефективність у сфері діяльності, соціальна самоефективність, інтернальний локус контролю) та «цінність Я» (позитивне професійне самоставлення, рефлексивна компетентність) в більшій мірі властива державним службовцям вищої ланки управління. А державні службовці середнього рівня управління мають більш високий рівень домагань порівняно з чиновниками вищого рівня управління та державними службовцями рівня консультантів і фахівців різних категорій.

За А.О. Деркачем та В.Г. Заикиним, підсистема продуктивної Я-концепції містить: гностичні уміння (аналізувати ситуацію, характеристики суб'єктів і об'єктів діяльності та взаємодії); проектувальні (адекватно представляти існуючі причинно-слідчі і функціональні зв'язки); конструктивні (вибудовувати і коректувати систему поведінкових, діяльнісних стратегій і стратегій побудови стосунків); комунікативні (встановлювати, реалізовувати і коригувати взаємини, адекватно регулювати стосунки всередині групи, встановлювати емоційно позитивні контакти, управляти і впливати на поведінку і ставлення); рефлексивні (адекватно реагувати на ситуацію і суб'єктів взаємодії); соціально-перцептивні уміння (вибирати відповідну рольову позицію, здійснювати співробітництво, діяти з урахуванням індивідуальних особливостей суб'єктів взаємодії).

Відповідно, до акмеологічних інваріантів, що зумовлюють професійну психологічну культуру державних службовців, відносяться такі особливості професійної Я-концепції, як висока самоефективність, інтернальний локус контролю, висока професійна самооцінка, самоповага, самоконтроль, комунікативно-управлінські здібності, рефлексивна компетентність тощо.

Література

1. Гришина Е.Н. Становление психологической культуры государственного служащего средствами развивающих игр [Текст]: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.13 – психология развития, акмеология / Гришина Елена Николаевна; Российская академия государственной службы. – М., 2001 – 207 с.
2. Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток. Кол. моногр. / відп. ред. Г.Є. Улунова. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. – 300 с.
3. Професійна культура фахівця: сутність, реалії, перспективи. Матеріали II Міжнародної наук.-практ. конференції (м. Суми, 23-24 листопада 2016 р.) / ред. колегія Н.В. Чепелева, С.Б. Кузікова, Г.Є. Улунова та ін. – Суми: ФОП Цьома С.В, 2016. – 174 с.

4. Психологічна культура: види, інваріанти, розвиток. Колективна монографія [Текст] / [Боришевський М.Й., Завацька Н.Є., Карпенко З.С., Кузікова С.Б., Савчин М.В. та ін.; відп. ред. Г.Є. Улунова]. – Суми: ВВП «Мрія», 2014. – 404 с.